

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

10

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»
1958

ЗМІСТ

	Стор.
Дорогою перемоги	1
Г. Чепурний, Ф. Лібенсон — Атеїстичне виховання дітей дошкільного віку	5
М. Коніна — Художня література як засіб морального виховання	9
А. Войнова — Співвідношення репертуару і співацьких умінь при навчанні дошкільників співів	16

З ДОСВІДУ

З. Абу, Є. Кайкова — Навчання дітей співів у молодшій групі	21
Р. Данилова — Ознайомлення дітей з навколишнім життям у колгоспному дитячому садку	24
В. Росін — В селі Вергуни	27
М. Коваленко — Для матерів-колгоспниць	29
Г. Тищенко — Коли матері в полі	30
В. Душейко — Спасибі за наших дітей	30
М. Калениченко — В надійних руках	31
І. Бердник — Там, де турбуються про дітей	31
М. Зогій — Вони йдуть до школи	31

СТОРІНКА ДЛЯ ДІТЕЙ

Г. Бойко — Свято Жовтня	35
В. Кукловська, І. Кишко — Святковий вихід з шарами	35

БЕСІДИ ТА КОНСУЛЬТАЦІЇ

Д. Ульянова — Виховання дитини-дошкільника в сім'ї	37
Н. Кукловська — Організація занять з музичного виховання в дитячому садку	40
А. Піонтковський — Влаштування зеленої огорожі і догляд за нею	42

ПЕДАГОГІЧНЕ ЖИТТЯ

Т. Сидоренко — В колгоспних дитячих установах	45
П. Хаймович — Курси музичних працівників	46
Г. Артем'єва — Шефи	46
Й. Злотник — Новий дитячий садок	46
А. Буніна — Зв'язок дитячого садка з колгоспом	47

На 2-й стор. обкладинки — Природа навколо нас. На 3-й — Вертоліт.

Редакційна колегія:

Д. О. Дорохова, Н. О. Красіна, Н. Ю. Переверзева, Є. К. Сухенко,
Г. І. Сушан (головний редактор), П. С. Ходченко, Т. І. Цвєлих,
П. Р. Чамата, М. Є. Шевченко.

Журнал «Дошкольное воспитание»
(на украинском языке)

Техн. редактор О. О. Чала.

Коректор Г. Т. Марчук.

Адреса редакції: Київ, Ново-Павлівська, 5. Тел. 6-50-43.
БФ 17381. Замовлення К-334. Тираж 14290. Друк арк. 3. Обл.-видавн. арк. 5+¹/₁₆ вкл.
Формат паперу 70×108¹/₁₆. Підписано до друку 2.X 1958 р.

Київська обласна друкарня, вул. Леніна, 19.

Атеїстичне виховання дітей дошкільного віку

Г. ЧЕПУРНИЙ,

зав. кабінетом педагогіки Полтавського інституту удосконалення
кваліфікації учителів

Ф. ЛІБЕНСОН,

зав. методичним кабінетом дошкільного виховання

В Радянській країні виховання дітей дошкільного віку здійснюється в сім'ї і дитячому садку. Уже в цей період в доступних формах починає планово і цілеспрямовано здійснюватись загальна мета комуністичного виховання — всебічний розвиток особистості.

Органічною частиною всього виховного процесу є атеїстичне виховання. За 40 років Радянської влади в нашій країні нагромаджено величезний досвід атеїстичного виховання дітей різного віку, розвитку в них науково-матеріалістичних поглядів і переконань, що здійснюється в основному у дітей шкільного віку (школою, сім'єю, широкою громадськістю).

В цій статті ми хочемо спинитись на деяких питаннях, зв'язаних з атеїстичним вихованням дітей дошкільного віку.

В постанові ЦК КПРС «Про помилки в проведенні науково-атеїстичної пропаганди серед населення» від 10 листопада 1954 року зазначено, що трудящі Радянського Союзу давно вже звільнились від релігійних пережитків, незмірно зросла їх свідомість. Проте деяка частина радянських людей, яка разом з усім народом бере участь у будівництві нового життя, ще не позбулася релігійних пережитків. Це пояснюється тим, що залишки старого дуже живучі. Тому, хоч і немає вже у нас соціально-економічних умов, що породжують антинародну релігійну ідеологію, залишки її ще подекуди проявляються

в найрізноманітніших формах. Ці залишки — пережитки старого, реакційного не відмирають самі собою. Вони можуть навіть зміцнюватись, якщо примиритись з ними, не вести активної боротьби проти них.

Релігійна мораль, забобони нічого, крім шкоди, не можуть принести радянській людині. Вони заважають всебічному розвитку особистості, паралізують творчу активність і ініціативу людини, послаблюють її волю до перемоги. Релігійні обряди і свята, що нерідко супроводжуються п'яним розгулом, підривають трудову дисципліну, шкодять соціалістичному виробництву, руйнують здоров'я людини, принижують її гідність.

Особливо великої шкоди релігійні марновірства завдають дітям.

Перші погляди на світ утворюються у дитини під впливом батьків чи дорослих членів сім'ї. У дітей виникають певні інтереси, поступово виробляються звички поведінки, починають формуватись риси характеру. На формування характеру дитини особливо негативно впливають релігійні забобони.

Ми, звичайно, не можемо перебільшувати впливу релігійного дурману на дітей, оскільки вся радянська соціалістична дійсність дає здоровий і правильний напрямок у їх розвитку. Проте наявність у свідомості окремих людей релігійних пережитків може нанести серйозної шкоди вихованню під-

ростаючого покоління. Тому ми повинні невинно боротися з цими пережитками, знешкоджуючи релігійний вплив на дітей.

Релігійні забобони не з'являються у дітей самі по собі. Вони виникають або в умовах сім'ї, або під впливом інших дорослих (сусідів тощо), які вірують у бога та різні потусторонні сили. Іноді бабуся чи дідусь, а то й самі батьки, які перебувають під впливом релігійних поглядів, не розуміючи шкоди від релігійних забобонів, намагаються свідомо прищепити дітям різні релігійні уявлення, які мало доступні і незрозумілі дітям. Будучи емоціонально вразливою, дитина проявляє надзвичайну чутливість до всього, що впливає на її почуття. Іноді малі діти бувають присутніми, коли хтось з членів сім'ї веде з кимсь розмову про бога, про страшні муки в пеклі, про «нечисту силу», яка на кожному кроці підстерігає людину, про різні страшні сні, прикмети і т. п. Внаслідок цього у дитини з'являється страх перед всім цим невідомим, надприродним. Цей страх заважає їй далі, в шкільному віці вірно розуміти оточуючий світ. В школі дитина чує, що бога немає. Дома ж їй продовжують твердити, що бог існує, що церкву треба відвідувати. Врешті дитина може потрапити втупик.

Тому атеїстичне виховання дітей в сім'ї повинно здійснюватись з перших днів розуміння ними оточуючого. Особливо про це слід пам'ятати тим, у кого в сім'ї є віруючі.

На ряді прикладів можна переконатися в тому, як релігійні забобони, що нав'язуються дітям з раннього віку, викликають у них почуття страху. Цей страх руйнуюче діє на вразливу натуру дитини, яка тільки розпочала життя і з радістю та здивуванням сприймає оточуючий її світ.

Одного разу вихователька дитячого садка Віра Степанівна П., пригадуючи своє дитинство, розповіла нам характерний епізод: «Мої батьки, — говорить вона, —

були атеїстами. Хоч я була ще зовсім маленькою, але пам'ятаю, як мати часто твердила, що ніякого бога немає, що домовий — це вигадки і т. п. Я вірила батькам. Якось взимку до нас приїхав з села на кілька днів мій дідусь. Він був релігійний. З усякого приводу хрестився і часто згадував бога. В бесіді з батьками він доводив, що бог існує, що він є творець людини, що є і диявол. Батьки доводили дідусеві протилежне. Ніхто з них не звернув уваги на те, що я (п'ятирічна дівчина) весь час сиділа в кімнаті і уважно слухала їх розмови, які чим далі набували гострішого характеру. Дідусь в розпалі почав загрожувати батькам страшним судом за те, що вони не вірують у бога.

На мене ці суперечки надзвичайно вплинули. Я і ві сні бачила вогонь, казани з палаючою в них смолою, якихось страшних потвор. Коли дідусь поїхав, багато довелося батькам витратити часу, щоб з'ясувати мені безпідставність того, про що говорив дідусь, що так лякало мене».

Цей приклад свідчить про те, що батьки повинні вчасно і вірно з'ясовувати дітям оточуючий світ.

Часто батьки в присутності дітей повторюють слова «чорт», «сатана», «господи» і ін. Діти-дошкільнята, які тільки-но починають розбиратися в оточуючому, чуючи ці слова, роблять для себе висновок, що, наприклад, «чорт» — це щось страшне, бо мама і бабуся завжди вживають це слово тоді, коли сердяться.

Діти дуже допитливі. На їх запитання: «Що це?», «Чому?», «Для чого?» і ін. батьки чи старші не повинні відмахуватись, а дати тактовну, розумну відповідь. Невдалі, байдужі відповіді часто негативно впливають на психіку дитини, приводять до небажаних наслідків.

Здійснюючи атеїстичне виховання дітей в сім'ї, батькам слід з перших кроків пізнання дитиною оточуючого світу пояснювати їй все те, що могло б стати причиною появи релігійних забобонів.

Деякі батьки вважають, що тлумачення снів має якесь особливе значення в житті людей. Це часто від них чують діти, і самі починають вірити у сні. Відомо, що у ві сні людина може бачити в фантастичному відображенні все те, що колись бачила і про що думала. Батьки повинні в доступній формі пояснити дітям, що таке сон. Учениця 1 класу Тамара ще до вступу в школу не один раз чула від бабусі, що коли сниться корова, то захворієш. Одного осіннього ранку дівчинка, вставши з ліжка, заявила: «Мамо, я захворію. Я у ві сні бачила корову. І в школу не зможу піти».

Заспокоюючи дочку, мама нагадала Тамарі про те, що вона недавно була в селі, де вперше бачила корову, враження від цього передалось їй у ві сні і ніякого відношення до її здоров'я не має. Розмова матері позитивно вплинула на дівчинку. З того часу вона уже не згадувала про те, що їй снилось і що в результаті цього може щось трапитись.

Бесіда батьків з дітьми по з'ясуванню і тлумаченню релігійних забобонів повинна бути переконливою. Найкращим вихованням атеїстичних поглядів у дітей є особистий приклад батьків. Коли діти повсякденно бачать, що їх батьки не відвідують церкви і завжди з'ясовують безпідставність всякого марновірства — діти швидко починають наслідувати батькам.

Важливими умовами успішного атеїстичного виховання в сім'ї є врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, послідовність і систематичність, застосування різних методів (пояснення, бесіда, розповідь, особистий приклад), постійний зв'язок батьків з дитячим садком, з школою.

У дитячому садку основним методом атеїстичного виховання є побудова роботи з ними на науковій основі. Виходячи з науково-матеріалістичних позицій, в доступній для дітей формі треба пояснювати їм те, що їх оточує, особливо природні явища. Організуючи з дить-

ми роботу по ознайомленню з природою, вихователь прищеплює їм любов до природи, бережне ставлення до рослин, виховує у них спостережливість і водночас — на це повинні бути спрямовані його головні зусилля — виховує у них тверді основи матеріалістичних переконань.

Шляхом бесід, читання художньої літератури, безпосередніх спостережень треба навчати дітей розглядати явища природи у взаємозв'язку і знаходити природні, матеріалістичні причини цих явищ. Велику роль відіграють в цьому відношенні праця і спостереження дітей в кутку живої природи, в квітнику та на городі, екскурсії до колгоспної птахоферми і ін.

Звичайно, з дітьми в дитячому садку не можна робити широких узагальнень і висновків, але можна дати багато фактичного матеріалу, засвоєння якого утворить елементи матеріалістичного світогляду. Якщо матеріалістичні погляди будуть у дитини стійкими, то пізніше, навіть при наявності релігійних впливів на дитину, вони не матимуть успіху. Коли дитина-дошкільник буде переконана в тому, що для вирощування рослин необхідні тепло і волога, то навряд чи у нього будь-коли можуть з'явитися вірування в якісь надприродні сили.

Цілком ясно, що у дитини дошкільного віку немає елементів релігійного світогляду, нема релігійних вірувань. Якщо навіть дома (в рідких випадках) і виховують ці релігійні вірування, то дитина-дошкільник сприймає їх несвідомо, і виявляються вони лише в зовнішніх проявах; дитина може перехреститися і помолитися, але все це вона робить механічно, повторює те, що бачила вдома. Отже, коли б поряд з виховною роботою в дитячому садку не було інших впливів, то сама постановка питання про атеїстичне виховання була б зайвою, бо правильно запроваджуване природничо-наукове виховання дає найбільший ефект щодо утворення атеїстичної ідео-

логії. Проводити з дітьми, які не мають релігійних уявлень, спеціальні бесіди на антирелігійні теми було б роботою зайвою, а іноді навіть і шкідливою, бо це даватиме дітям поштовх до думок про надприродні сили, про бога і т. ін.

Однак робота педагогічного персоналу дитячого садка іноді дуже ускладнюється через те, що, по-перше, туди потрапляють діти, яким дома прищеплюють релігійні почуття. І хоч у дитини-дошкільника і не може бути свідомих релігійних переконань, проте прищеплення йому навіть зовнішніх виявів цих переконань є надто шкідливим, бо постійне повторення цих виявів утворює передумови до виникнення у майбутньому релігійних переконань. Отже, перед дитячим садком повстає завдання про індивідуальний підхід в роботі з цією дитиною.

По-друге, релігійні вияви дитина приносить з собою в дитячий садок, де діти абсолютно позбавлені будь-яких релігійних уявлень. Дитячий садок повинен перш за все захистити свій дитячий колектив від шкідливого впливу поодиноких дітей, яких дома виховують в релігійному дусі. «Колектив має право захищатися», каже А. С. Макаренко у «Педагогічній поемі», і в нашому випадку цей захист треба здійснити навіть коштом певного тиску на батьків. Не торкаючись питання про їх право прищеплювати дітям релігійні вірування, треба вимагати, щоб дитині не прищеплювали релігійних звичок, які вона виявляє у дитячому садку. Але цього, звичайно, недостатньо. Треба провести відповідну роботу з батьками дитини, домагаючись припинення шкідливого релігійного впливу з боку батьків на неї. Проте атеїстичну пропаганду серед батьків треба вести продумано, обережно, проводячи цю роботу на глибокій науково-матеріалістичній основі.

Частіше, ніж релігійні вірування, серед дітей спостерігається марновірство (коли кішка «миється» — гості прийдуть; коли хтось пере-

йшов дорогу з порожніми відрами — буде невдача і т. ін.). Природничо-наукове виховання, яке провадиться в дитячому садку, служить надійним захистом проти поширення такого марновірства. Проте в окремих випадках, коли воно буде виявлено, вихователь повинен переконати дітей, показавши їм, по можливості, на конкретних фактах, що це все — вигадки.

Надзвичайно велику роль в успішному науково-матеріалістичному вихованні відіграє особистість вихователя. Лише той педагог може виховати в дітей атеїстичні переконання, який сам має глибокий науково-матеріалістичний світогляд. Він повинен сам добре знати нісенітницький характер різних марновірств, походження окремих вірувань та забобонів. На жаль, у нас серед вихователів є такі, які ще самі не позбавлені віри в різні прикмети, вірять у сні. Цілком зрозуміло, що подібні педагоги органічно неспроможні виховувати у дітей матеріалістичний світогляд. На щастя, такі вихователі у дошкільних установах зустрічаються рідко. У своїй масі вихователі стоять на висоті покладених на них завдань. Більшість з них працює над піднесенням свого ідейно-політичного і фахового рівня, збагачує свої науково-природничі, історичні та інші знання, удосконалює свою педагогічну майстерність.

Підвищуючи свій марксистсько-ленінський теоретичний рівень, контролюючи свою власну поведінку, вихователі і керівники дитячих садків повинні значно більше приділяти уваги питанням атеїстичного виховання. Вони повинні узагальнювати і запроваджувати в практику кращий досвід; проводити систематичну науково-атеїстичну пропаганду серед батьків і населення; всебічно оберігати дітей від впливу релігійних забобонів та марновірств.

Успішна реалізація цих завдань допоможе радянським педагогам піднести виховну роботу серед дітей на вищий рівень.